Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 15. (10 690). Львів, субота 23. січня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

Редакция і Адміністрация: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто почт. щад. 143.122. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописи не звертаються.

Передплата: Місячно в краю 4·50 зл. За границею: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Югославії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна одного примірника 20 сот.

Більшовицькі верхи.

Зміна на „командних" становищах у СРСР, наслідком останньої дискусії.

Згідно з постановою президії Центрального Виконавчого Комітету СРСР члена і провідника опозиції на останньому 14. з'їзді Р. К. П. Каменева усунули зі становища голови Ради Праці та Оборони і зі становища заступника голови Ради Народніх комісарів СРСР. Натомісць признавали його народним комісаром злученого недавно комісаріяту закордонної та внутрішньої торговлі. Народній комісар шляхів Рудзутак і нарком Робітничо-селянської інспекції Куйбишев назначені заступниками голови СРСР. Рикова при чому остали на давних становищах наркомів.

Головою Ради Праці та Оборони („СТО" — Совет Труда и Обороны) назначений Риков з рівночасним виконуванням функцій голови Союзного Раднаркому. Таким призначенням Рикова бажають деякі комуністичні кола злучити раз на завсіди обидві названі функції в одних руках.

Заступником Наркому закордонної та внутрішньої торговлі став Фрумкін. Бувший нарком злучених комісаріятів закордонної та внутрішньої торговлі Цюрупа став заступником голови Ради Праці та Оборони.

Член опозиції, бувший нарком фінансів Сокольніков звільнений зі становища наркомфіна та призначений заступником голови Держпляну.

Народнім комісаром фінансів став тимчасово Брюханов, що був заступником Сокольнікова. Заступником Брюханова став бувший заступник наркома закордон. торговлі Шейнман. Тоже Шейнман став одночасно головним управителем Державного Банку на місце звільненого члена опозиції Туманова.

З цього бачимо, що членів опозиції поволі деградують та обмежують їх вплив. Це є перша кара за непошанування партійної більшости і авторітету Центрального Комітету та Політичного Бюра Компартії. Дещо тажче представляється справа з Зіновєвом. Його, як відомо, вибрали членом Центрального Комітету і політбюра партії завдяки заслугам, які положив для Комінтерну. Та він далі бунтується. Бачучи своє безсиля супроти більшости, він погрожує виїздом на Кавказ або на Далекий Схід. Політбюро не хоче дати йому відпустки. Воно пропонує йому остати в Ленінграді або переселитись до Москви і піддатися надзорові партії.

Щоби звищити позицію цілковито, видав Центральний Комітет Всесоюзної Компартії (передтим Російської) окремий обіжник до усіх секцій III. Інтернаціоналу за кордоном, иншими словами до усіх компартій світа, в якому осуджує становище цілої ленінградської групи та намагається доказати її помилки. На доказ, що ленінградська опозиція зблудила, зазначено в обіжнику, що на 14. з'їзді дезавують опозицію самі ленінградські робітничо-комуністичні організації, які виносять постанови з висловами догани для опозиції та зі заявами вірности політиці Центрального Комітету партії у Москві. Цілий обіжник переповнений доказами про правильність політичної лінії партії та про правильність рішень 14. з'їзду. В ньому зацитовано навіть багато рішень з'їзду як ось та, що „боротьба за побіду соціялістичного будівництва в СРСР. є основним завданням партії і що СРСР. „має усі дані та все необхідне для будови повної соціялістичної суспільности у себе".

Такий початок наслідків партійного конфлікту. Що скажуть на все те секції комінтерну, покищо невідомо. Але опозиція в ньому, а може й розкол комінтерну не виключені.

Радянська Україна.

Українська опера в Харкові.

Харківські „Вісти" містять розмову свого співробітника з директором української державної опери О. Каргальським про працю опери в другій половині сезону. У другій половині сезону доложиться всіх зусиль — казав дир. Каргальський — для того, щоби продовжити і піднести взяту оперою художню лінію. З цією метою дирекція запросила видатних режисерів на окремі постановки. В першу чергу має піти оригінальна постановка режисера Московського Великого театру Ланцького — опера „Севільський цилюрник". Поруч з тим режисер Манзій, що дав прегарну постановку „Намиста Мадонни", працює над постановкою опери „Казка про царя Салтана". Для постановки опери „Люіза" запрошено режисера київського театру „Березіль", народнього артиста Л. Курбаса. Рівнорядно з операми йтимуть балетні постановки, яких буде дві: „Корсар" і „Йосиф прекрасний". Споміж запрошених артистів виступлять у другому сезоні: Мігай, Микола, Луженцов, Головій і Степанова. Далі сказав Каргальський таке: З самого початку сезону нашим завданням було утворити в центрі УСРР, в столиці Харкові, зразкову оперу. Перша половина сезону показала, що до наміченої мети ми йдемо правильним шляхом. Низкою постановок ми довели, що українська опера є цілком життєздатна і має вже значні мистецькі досягнення.

(„Вісти" 12. І. 1926).

Українізація наукових установ.

Внутрішнє діловодство і переписка усіх наукових установ на Україні має вестися вже від цього місяця виключно українською мовою. Щодо самої наукової праці, то вона має бути українізована цілковито до дня 1. жовтня 1926 р. Від січня ц. р. на аспірантів наукових установ приймають виключно таких кандидатів, що знають українську мову до тої міри, що можуть користуватися нею в своїй науковій роботі. При переводі аспіранта до категорії наукових співробітників він мусить зложити окремий іспит з української мови, або виголосити науковий виклад зі своєї спеціяльности по українськи.

Всі аспіранти і наукові співробітники, що знають добре українську мову переходять вже тепер у своїй науковій праці на українську мову. Для всіх инших останнім терміном вивчення мови є, як сказано, 1. жовтня 1926 р. В наукових установах суспільних, сільсько-господарських і природних наук уся наукова робота переходить на українську мову вже з початком 1926—27 академічного року. В науковых установах инших ділянок знання дозволено відкласти цілковиту українізацію до початку 1927 до 1928 академічного року. Вся науково-видавнича діяльність, що її проводить у життя в широких розмірах Головнаука, переходить в цілости на українську мову в часі між січнем і 1-шим жовтня 1926 р. Та проте окремі наукові робітники зможуть друкувати свої наукові праці і на инших мовах.

(„Вісти" з 13. І. 926).

Комсомол на Україні.

Більшовики кладуть велику вагу на виховання своїх комуністичних кадрів молоді, що має обняти по них провід у політиці та будові радянського будівництва. Вся комуністична молодь гуртується в тзв. Комуністичному союзі молоді (звідси і назва „комсомол"). На комсомол звертає партія велику увагу та пристрасно ним опікується. Безперечно, що для нас дуже цікаво знати щонебудь про ті кадри молодих піонірів комунізму, що виростають тепер на Україні. З реферату про комсомол, виголошеного на окружній конференції комсомолу Харківщини довідуємося, що комсомольська організація на Україні росте. З днем 1. липня 1924 р. комсомол України нараховував 107.870 членів. Дня 1. жовтня 1925 р. число його членів більше чим подвоїлося, бо зросло до 272.033. У цілому СРСР. було з 1. липня 1924 р. 702.000, а з першим жовтня 1925 р. 1.633.000 членів комсомолу. Великий зріст комсомолу відбувався, як твердив референт, на рахунок робітничої, бідняцької а також і кращої частини середняцької молоді на селі. Велику увагу звертають більшовики на поширення комсомолу на селі. Дотепер по селах України нараховують 10.323 членів комсомолу. Більшовики дбають і про зміну для комсомольців. Уже споміж малих дітей підготовляють вони кандидатів до комсомолу. Ці кандидати до комсомолу споміж дітей творять тзв. піонерську зміну. В минулому році мав комсомол 200.000 таких діточих піонірів, а тепер має їх аж 400.000 на Україні. У цілому СРСР нараховують таких піонірів споміж дітей аж 1,402.000. Бачимо з повищих цифр, що там не даремують і молодію інтересуються та виховують її в відповідному для себе політичному та соціяльному дусі. В нас та ділянка нечувано занедбана.

Небувалі надужиття військової адміністрації.

Страшні цифри й факти говорять самі за себе.

Буджетова комісія польського сойму вислухала вчора реферату пос. Міхальського над заложеннями Найвищої палати контролі держави у справі буджету міністерства військових справ. Цифри й факти, ведені референтом, виявили страшні, просто небувалі надужиття у військовій адміністрації, що нарazили державний скарб на величезні страти. Наводимо з того реферату важніші місця.

Типовим випадком надужиття є історія трикратного купна жита одною військовою формацією в одного й того самого доставця. Цього надужиття доконав підполк. Шкалдомський, якого шефом є полк. Станкевич у ДОК. IV. Ні одному з них не впав за те хоч би один волосок з голови, а Шкалдомський, маючи умову зорій, живе тепер у Кракові і побирає emеритську поборь.

Другий випадок мав місце в обсегу компетенції ДОК. II. в Люблині. Там заявилась військова світка праці під проводом військового прокуратора, полк. Гарничонського, що заключила з люблинською інтендантурою цілу низку умов, які принесли держ. скарбові необчислимі шкоди. І хоч про справу люблинських надужить говорено на соймовій арені, то наслідком того був тільки — аванс Гарничонського, що став шефом військового суду в Льоді.

Третій випадок не менше цікавий. VII. департамент мін-ва військових справ заключив 1923 р. умову з фірмою „Продукт" на доставу військових консерв. Ця фірма брала від консерви 2·50 зол., хоч инші фірми у Львові, прим. Гефлінгер і Рукер, хотіли від консерви, і то далеко ліпшої якости, тільки 1·50 зол. Умова з „Продуктом" принесла тимбільшу шкоду, що фірма не доставила в цілости замовленого товару, а ті консерви, що їх доставила, є не до вжитку. Скарб має тут шкоди на 630.000 зол., а всеж таки нікого не потягнено навіть до відвічальности.

Дальший випадок, наведений референтом, дотичить господарки в полку уланів у Подбродзьких, якого командант видав приказ відбирати доставу збіжа, сіна і т. д. без контролі ваги і скількости. Не диво, що п. командант міг „позичати" одному поміщикові 4.000 кг. вівса і 3.000 кг. жита.

Опісля пос. Міхальський навів ще цілу низку фактів ріжних надужить і крадіжей військових органів з рр. 1922, 1923 і 1924, виконаних в Льоді, Люблині, в Бересті над Бугом і инших містах. Крім того обговорив справу фабрики Плятe-Ласькевич і справу контракту з фірмою „Арма" у Львові, в надзірній раді якої засідає ген. Розвадовський.

Після оживленої дискусії вибрано підкомісію, яка предложить соймові відповідні внесення.

З польських справ.

Соті роковини смерти Стан. Сташіца, письменника, святкують по всій Польщі богослуженнями та відчитами.

Польсько-німецька умова щодо виміни сезонових робітників засувала тимчасово такі згідні пункти: польські піддані можуть переходити кордон, туди й назад, безплатно і мають на службі рівні права з німецькими робітниками. Їх обезпечення основане на женевській конвенції.

Цукор, як упевняє міністерська комісія, не зросте в ціні.

На кордоні Східної Прусії заприміяують велике оживлення німецьких військових організацій.

Комуністичну організацію відкрили в Ломжі і околиці. Її головою є міській радний. Покищо заарештували 200 людей.

ту часу, який можнаб ужити на річи далеко корисніші, будуючі, а не руйнуючі.

Це найвисміші, типові у нас дописи, що ними засипані всі українські редакції. Реєстр їх можна довільно розширяти але думаємо, що доволі й тих кількох прикладів. На одну вибмалію в наших дописах звернемо всеж таки увагу. Ми, Українці, ліниво думаємо, а що вже казати про нашу роботу? Написати допис — також праця, не диво, що сливе всі дописи приходять до нас запізно, через що тратять багато або й зовсім на актуальности й не викликують того відгомону, вражіння, не приносять нашій справі тієї користи, як повинні. Це знов непростима вина українських дописувачів, що по старому українському звичаю „мають на все час", забуваючи, що прогайнована хвиля, пропущена нагода не вернуться вже ніколи, що їх ніяк більше надігнати.

З вище наведеного виходить само собою, як повинен допис виглядати і що повинен містити. Маючи на меті розбудувати нашу газету через поширення сітки дописувачів і нашого постійного відділу „Дописи" так, щоби в ньому відбивалося по можности вірно й повно життя цілої нашої провінції, просимо наших читачів і прихильників допомогти нам в цьому ділі. Просимо писати про все, що цікавить так чи инакше український загал. Особливо на все гарне, творче, будуюче, гідне наслідування знайдеться у нас місце, хоч не жалуватимемо його й на представлення наших хиб, недостач, промахів і занедбань. Просимо звертати належну увагу не тільки на політичні й культурні справи, але також на економічні проблеми наших сіл і міст, бож економіка, основа нашого буття, була і є у нас постійно занедбана. А передовсім просимо писати негайно після тієї події чи факту, які мали місце, й коротко, але правдиво й вірно зуаснувати нам те, що заслуговує, щоби його подати до прилюдного відома через газету. Пригадуємо ще раз, що дописи до газети пишеться чорнилом і тільки на одній стороні паперу. Автор мусить подати Редакції своє імя, прізвище й докладну адресу, без того допису навіть не обереться під увагу.

Дописувачі повинні вистерігатися зв. історичного представлювання справи. Дописи звичайно починаються, як не від Адама і Еви, то що найменше від часу перед війною, опісля довший опис военного часу, а представлення самої події збувається звичайно кількома загальниковими словами. Бажаним було би, щоби в дописах звернути увагу на економічний стан села й міста, щоби в них висвітлювано ті соціяльні зміни й переміни, яким підпадає наше населення. Бажаним було би, щоби в дописах ілюстровано моральний стан населення, щоби подавано, що на нього впливає і в якому напрямку. Незвичайно цікаво булоб знати, як в поодиноких околицях ставляться до нашого населення инші, меншостеві національности, як Жиди, Поляки, а на Волині ще й Чехи. Такі події, як нпр. поведінка якоїсь панянки на почті, треба поминати мовчанкою, бо це й так в створених умовах не матиме ніякого наслідку; але за те важним є становище адміністрації в поодиноких повітах взагалі, відношення дідичів (Поляків і Жидів), заробітна плата по дворах, спроби організації рільних робітників, рівень господарки на селі, діяльність „організація народових", характер і уровень шкільництва, чим і як проявляються „клясові" ріжниці на селі, відгомони діяльности поодиноких партій (українських, польських та жидівських) і т. п. Дописи з сіл (за винятком маркантніших подій) повинні бути спрямовані до популярної преси, дописи з повітів, промислових осередків і міст — до щоденної преси. При тому постійно треба мати на увазі, щоби ті дописи були наскрізь річеві, суті, щоби вони по можности давали повну картину життя або хоч одної його ділянки, а не давали органічно незвязаних з собою епізодів. Бо лише тоді вони осягнуть свою мету, створять суцільний образ життя-буття нашої країни і заставлять відповідні громадські чинники до коректив того життя.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано за всю вступну статтю включно зі заголовком і за два місця статті в університетській справі „Як можна було передбачати". Є це щого року покищо тільки шеста з черги конфіската, але за те люта, мов мороз: перша сторінка часопису виглядає як присипана снігом.

— **Безробітним умовим працьовникам** призначено на цей місяць фонд 15.000 на підмогу. Крім Львова можуть з нього користати мешканці таких повітів: Городок Яг., Яворів, Рава Руська, Сокаль та Жовква. Підмогу одержать у першій мірі ті, що внесли прохання в минулім півріччу, а нічого не одержали за для недостачі фондів, далі ті, що живуть на провінції, а внесуть негайно до своїх магістратів прохання зі свідоцтвом звільнення з праці і родинним списком. Ті, що вже раз є зареєстровані в уряді посередництва праці, не потребують зголошуватись удруге, бо комітет сам повідомить усіх, що одержали підмогу.

— **Катастрофи.** З Мадриду прийшли звістки про страшенний ураган, який скажений над Канарійськими островами, головно над Льос Пальмас. Буря тривала 72 години і знищила згадане місто настільки, що майже ні один дім не є цілий. Кілька дільниць міста залляла вода. Скількість жертв ще невідома. — Зміна погоди у Франції принесла знову загрозу повеней. У всій східній Франції впали дощі. Сена знову піднесла свій рівень води, внаслідок росталих снігів. В місті Амієн і Абевіль, над Соммою, деякі доми залиті водою. — За те на Ню-Йорк упала густа мряка, що спаралізувала 18. п. м. весь рух на вулицях. На залізницях були випадки зударення поїздів і жертви в людях.

— **Особисті вісти.** Юрій Анатоль Студинський, родом із Львова, син проф. д-ра Кирила, здобув минулого року диплом на Експортовій Академії у Відні, а дня 16. п. м. осягнув ступінь доктора прав університету в Граці.

— **З сучасних трагедій.** У каменниці гімназійного професора Берега жив в одній кімнаті збанкротований граф Мечислав Коморовський. Господар мав з ним процес за цю кімнатку і виграв його. 67-літний граф мусів покинути свій кут негайно. Випрохав ще 24 годин часу, щоби міг перепровадитись і дійсно перепровадився, але на другий світ. Не мав грошей на револьвер і тому повісився на шнурі.

— **Вже й ці безробітні!** Два енергійні, здорові парубки, Василь Гнатів і Йосиф Петрусів, випили вчора в ресторані пиво, до якого влили сильний квас та йодину. У шпиталі, де стверджено, що є це два злодії, вони признались, що хотять умерти, тому, що не мають праці і є знеохочені життям. Коли вже й злодії не мають в нинішніх часах роботи, то видно, що справді зле...

— **Дочка царя Миколи II.** Преса мала два тижні тему до сенсаційних статтей, пишучи про віднайдену архикняжну Анастазію, що скривається в Берліні під псевдонімом Чайковської. За весь цей час офіціяльні кола стримувались від заяв у цій справі і цим піддержували здогади щодо правдивости звістки, яка є звичайною сплеткою. Щойно тепер бувш. імператриця-мати Марія Фйодоровна заявляє, що її дочка Ольга, виславши для зустрічі з Чайковською у Берліні, ствердила, що Чайковська не є навіть подібна до Анастазії.

— **Брилянтові інтереси.** У Парижі ведеться саме тепер процес, якого закінчення (зрештою маловартного) покищо не знаємо, а якого осередком уваги є крім особи самого бувш. султана Марокка Мулей Гафіда — блакитний діямант, один з найкращих діямантів у світі. Мулей Гафіда обвинувачує власник одного паризького готелю в тім, що дав у свій час позичку його секретареві Емір Тітіані Талягат — 30.000 франків. Історія цеї позички весела. Султан Гафід любить бавитись. Розтративши гроші в Мадриді, висилає в Париж свого секретаря, з діямантом, що зветься „зорею Африки", заставити його в одним банку. Секретар Талягат був ще веселіший. Щ казавши дияві г власителеві готелю, взяв від нього на рахунок 30.000 фр., а діямант заставив у банку за 40.000 франків і за не бачився, як усього не пропустив в Парижі. Яка була остання розмова султана зі своїм секретарем, невідомо. Талягата прогнав недавно як злодника Абд-ель-Кріма, так, що його нема на паризькім суді. А султан боронитися тим, що не має обовязку платити довгів за нього, такого марнотратника. Оборонець французького вірителя стоїть на точці, що гроші позичалися не особисто секретареві, а як представникові султана. На кожний випадок з процесу довідається світ чимало та й про грубу кишеню і легку руку чорношкірих володарів.

— **Продавець наркотиків.** Арештували у Львові [illegible] техніка Раса, який використав увагу націла одної учениці драматичної школи до морфія і купував в аптеках цей наркотик на те, щоби його дорого відпродувати. Він фальшував рецепти, підписуючи їх як лікар. На чім заробляти в нинішних часах як не на наркотиках?

— **З кіна.** У кіні „Лев" дають сензаційну фільму „Лодка піратів У. 17", яка є зразком новочасної техніки і фільмового мистецтва, — виставлена з незвичайним багатством, повна захоплення та жаху.

ОПОВІСТКИ.

Конкурс. Умови конкурсу графічного рисунку-окладинки для часопису „МИНУЛЕ УКРАЇНИ". Український Національний Музей-Архив при Українському Інституті Громадознавства у Празі оголошує конкурс на рисунок окладинки часопису „МИНУЛЕ УКРАЇНИ", присвяченого української історії і культурі. 1 Рисунок мусить відповідати змісті на часопису і мати напис: „МИНУЛЕ УКРАЇНИ" Прага. Ч. 2) Рисунок може займати цілу сторінку окладинки, або лише частину. 3) Формат часопису шир. $10^{1}/_{2}$ цм., довжина $24^{1}/_{2}$ цм. 4 Рисунок мусить бути виконаний одною фарбою (найліпше чорним тушем). 5) Термін надсилки праці до 25. лютого 1926 р. 6) Рисунок мусить бути доставлений на адресу: Praha, III., ul. Sešikova 4/III., Ukrain. Sociologický institut (Чехословаччина), до 12. год. дня 28. лютого. Позаміщеві мусять до цього часу висилати рисунок почтою і предложити потвердження про висилку. Кождий рисунок мусить мати девіз або значок. 7) До кождого рисунку мусить бути долучена закрита коверта з прізвищем автора. 8) Буде розділено всього три премії: I—300 к. ч., II—200 к. ч., III—100 к. ч. Музей-Архив залишає за собою право придбати кождий рисунок за ціну III-ої премії. 9) Непреміїовані і непридбані рисунки висилаються авторові на кошт Музею-Архиву. 10) В склад Жори входять: Представник від Інституту Громадознавства; від Музею-Архиву і проф. Української Студії Пластичного Мистецтва в Празі п. Володимир Січинський. 1122 1—2

Український Театр Союза Артистів, саля Муз. Т-ва ім. Лисенка:

субота 23.I. год. 7·30 веч. другий раз „Тайфун".

неділя 24.I. год. 3. попол. вистава для шкільної молоді „Вифлеємська Ніч".

неділя 24.I. год. 7·30 веч. „Барон Кіммель", оперета на 3 дії Коляя. 1120 1-1

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Отинія, саля „Самопоміч".

24.I. „Дибук".

24.I. „Воскресеніє". 1108 4—?

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневича.

Угнів.

23.I. субота „Вихрест".

24.I. неділя прощальна вистава „Ніч під Івана Купала", драма зі співами і танцями на 4 дії Старицького.

26.I. вівторок Театр відїздить до Белза. Готується до постановки „Затоплений дзвін" Гауптмана, „Дядя Ваня" Чехова. 21—?

Надзвичайні датки на „Рідну Школу зложили: Читальня „Просвіти" Богословія у Львові 43 зол. з нагоди свята Богоявлення та клича Богословів всіх духовних семинарів. Інж. Волод. Козанович, Величка 40 зол. замість уряджения прощального вечера з приводу одержання диплому гірничого інжинера. Ві. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа УПТ. 1123 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

НОВІ КНИЖКИ.

Загальні Збори

Українського Технічного Товариства у Львові відбудуться в неділю 2. лютого н. р. о 4. год. попол. в льокалі Товариства, Ринок ч. 10, II. пов. з слідуючим денним порядком:

1) Отворення Зборів і відчитання протоколу.
2) Звіт Уступаючого Виділу.
3) Справоздання Контрольної Комісії.
4) Вибір Голови і доповнення Виділу.
5) Внесення і інтерпеляції.

У Львові, 19. січня 1926 р.

Манастирський, голова. 1125 1-1 *Барвінський*, писар.

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає **Василь Мудрий.** Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

го й думати про зменшення окупаційних військ у Надренанії.

У Білгороді арештували ріжних комуністичних провідників, між иншими посла Новаковича і Тимофієвича, сина міністра.

Помічник Абд-ель-Кріма, Абд-ель-Салем, піддався Французам, разом з кільканайцятьма родинами туземців.

В Египті святкували велике свято посвячення нової великої гаті на Блакитнім Нілі. Нововбудований канал на цій ріці перемінить простір 30.000 моргів у плідну землю.

Велике віче у Львові.

Імпозантний український протест.

Проти нечуваної заборони промовляти на засіданнях львівської міської ради в українській мові, як також проти скандальної господарки тої-ж ради відбулося минулої неділі дня 17. ц. м. протестуюче віче Українців міста Львова у просторій салі „Народнього Дому". Імпонуюче число зібраних (переповнена була як саля, так і всі суміжні кімнати, сходова клітка та галерія!), доказувало з одної сторони про велике заінтересування Українців актуальними міськими болячками, а з другої ствердило, що Народня Організація гаразд чинить, скликуючи цього роду віча.

Збори відкрив голова Організації п. Ліщинський. До президії віча вибрано одноголосно п. Льва Петрушевича, п. Бабина, та п. Карася, секретарюван п. Желіско. Реферат у продуманій, красноречивій формі виголосив ген. секретар УНДО. п. Володимир Целевич. Референт представив історію боротьби українського львівського патріотичного міщанства та виказав на основі урядових статистичних даних, що в містах на українській етнографічній території росте стихійно число українського населення та що при енергійній праці з нашого боку ми свої міста назад здобудемо. Зокрема яскравими фарбами змальовав референт розтратну господарку міської ради у Львові. Булоб пожаданим, щоб п. Целевич оголосив свій реферат в цілости у пресі.

В дискусії забирали голос п. п.: Конст. Малицька, член міської ради д-р Ст. Федак, д-р Ол. Марітчак, Ліщинський, Сенюта, Потурай, Гавриш і инші. Ухвалено одноголосно отсі резолюції:

Українці, громадяне престольного города князя Льва, зібрані на вічу в салі „Народнього Дому" дня 17. січня ц. р.:

1) протестують найбільш рішучо проти дотеперішньої розтратної і кривдячої ширші маси трудового населення господарки міста Львова;

2) протестують якнайбільш рішучо проти польонізаційної і крайно ворожої українському народові політики міської ради й магістрату, а зокрема проти непринимання Українців до служби у львівському магістраті і міських заведеннях, проти вимагання переходу міських службовиків на латинський обряд, проти польонізації сиріт греко-католицького обряду й української народности в міських закладах для сиріт при вул. Кадецькій і польонізації української шкільної дітвори, що ходить до міських шкіл;

3) висказують своє обурення міській раді й магістратові за нехтування потреб українського населення міста Львова, бо на рік 1926 призначено в буджеті 1,055.694 зол. субвенцій і жертв на ріжні потріби, в більшости непотрібні цілі, але в цій сумі ні одного сотика для українського населення;

4) протестують з найбільшим обуренням проти нехтування прав української мови радою міста Львова, а зокрема проти відібрання голосу радному д-рові Степанові Федакові за це, що промовляв по українськи. Цей нечуваний факт насильства є суперечний з постановами конституції і міжнародніми зобовязаннями польської держави, як також з постановами закону про Урядову мову державної та самоуправної влади; взивають ціле українське населення міста Львова, у відповідь на памятну заборону промовляти у львівській міській раді в українській мові, уживати як у зносинах з магістратом, так і взагалі всюди—виключно тільки української мови й уповажнюють Народню Організацію Українців міста Львова поробити всякі кроки для переведення тієї ухвали в життя;

5) взивають українських радних міста Львова, щоби в міській раді вели якнайбільш рішучу й непримиренну боротьбу в обороні прав українського населення і його мови, а зокрема щоби промовляли дальше тільки в українській мові, а загал українського населення города Львова піддержує їх в їхній боротьбі;

6) твердять, що ігнорування одинокої у Львові української народньої публичної школи ім. М. Шашкевича радою міста Львова від десятків літ — є зневажанням українського населення міста Львова. Зокрема приміщення школи не відповідає найбільш примітивним вимогам гігієни і спричинює, що значний процент її української дітвори нездужає чахоткою; тому збори рішучо протестують проти невиконання ухвали міської ради в справі будови школи ім. Шашкевича й невикористання призначених на ту ціль в буджеті на 1925 р. 100.000 зол.;

7) домагаються рішучо субвенціонування радою міста Львова відповідно до проценту Українців українських культурних установ, а зокрема субвенціонування українських приватних шкіл у Львові, утримуваних виключно коштом українського населення;

8) домагаються негайного розвязання теперішньої міської ради у Львові й переведення нових виборів на основі загального, рівного, безпосереднього, тайного і пропорціонального права голосування;

9) вважають, що одинокою відповіддю українського громадянства на політику управи міста Львова буде організування всього населення в карні, свідомі своєї мети ряди. Тому кожний Українець повинен стати членом Народньої Організації міста Львова;

10) взивають инші українські міста, щоб негайно взялися за організацію українського населення міст, бо тільки організацією українське населення зможе здобути міста й заставити управи міст рахуватися з голосом українських міщанських мас;

11) домагаються, щоби протест проти заборони української мови в міській раді перекладено на всі европейські мови й розіслано всім радам більших міст Европи й Америки, а зокрема Совітської Росії й радянської України, де саме національні меншости мають великі права.

Це віче було дійсно перше після повоєнної інертности як щодо числа зібраних, так і щодо високого рівня реферату, дискусії та бадьорого настрою присутніх. Взагалі слід піднести, що Рада Народньої Організації м. Львова має сильне зрозуміння для потреб та інтересів не тільки загально-національних, а й міських зокрема. Особа голови п. Ліщинського та склад Ради Народньої Організації дають запоруку, що ця потрібна й корисна установа для всіх Українців міста Львова без огляду на стан і та кляси в скорому часі згуртує в собі весь український загал міста. Адреса Народньої Організації: Ринок, ч. 10, II. пов. ганок.

І. Ж.

Страшна експльозія в Варшаві.

У Варшаві в держ. фабриці вибухових матеріялів „Гранат" наступив 21. січня вибух, спричинений електротехніком. Хотів він продовжити шнур електричної лямпи, перетяв його не вилучивши струї. Наслідком того запалилися проводи, послідував вибух пороху на столах. Полумінь обняла льонти при запальниках гранатів. Пожежа обняла цілу робітню, в якій було кільканадцять робітниць. Огонь передістався до бюр, урядовці і робітниці вискакували через вікна. Ранених є 44 робітниці. Їх перевезли до шпиталя.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Справа нац. меншостей.

21. січня радив комітет знавців для справ нац. меншостей при участи мін. Васілєвського, д-ра Левенгерца і пос. Звежинського. Премієр Скшинський виголосив довшу промову на тему нац. меншостей у Польщі. Ухвалили, що комітет знавців матиме право ініціятиви у відношенні до даних урядів і право опініювання урядових проєктів в справі меншостей. 22. січня буде знову засідання, на якім розглянуть конкретні жадання нац. меншостей, головно жид. меншости.

Пос. Бриль про нац. меншости в СРСР.

Посли варшавського сойму з Харкова виїхали до Одеси. В Харкові пос. Бриль у інтерв'ю з українським журналістом висловив вдоволення з радянських метод у відношенні до нац. меншостей.

С. Народів у справі прийняття Німеччини.

З початком березня буде засідання Союза Народів у справі прийняття Німеччини до Союза. Німеччина не внесла ще подання. „Фос. Цтг." пише, що новий кабінет зробить це після урядової заяви.

Процес проти о. Глінки.

В пресбурському карному суді був 21. І. процес проти провідника словацької партії о. Андр. Глінки за обиду чести през. Масарика. О. Глінка в опозиційнім часописі називав Масарика за прихильність до чех.-слов. Жидів, „Тателейбен президентом". Суд звільнив обвинуваченого, зазначивши, що стаття не містить недозволеної критики президента держави, а слово „Тателейбен" ужизають Жиди і воно не є образливе.

Справа мад. фальшівників.

21. І. на засіданні мадярського парляменту вибрали спец. комісію з 25 послів для ведення слідства в справі фальшування франків. До комісії вибрані: віцепрез. парляменту Зіваї голова, 14 чл. нар. партії і 11 опоз. послів. Комісія має розглянути всі акти дотеперішнього слідства і переслухати арештованих. „Пешті Курер" повідомляє, що делегати франц. банку переговорювали з оборонцями Віндішгреца. Заявили, що фр. банк врезигнує з відшкодування, коли Віндішгрец щиро відповість на всі питання. Оборонці заявили, що повідомлять про це князя. Фр. делегати переслали сформуловані питання обор. Улайнові. Ген. контрольор фр. банку Амері вернув до Парижа, а два його співробітники остануть у Будапешті.

Стріча Бріяна зі Штреземаном?

„Тгл. Рундшав" пише, що віддавна проектовано стрічу Бріяна зі Штреземаном, тому не виключене, що скорше чи пізніше мін. загр. справ поїде до Парижа. Покищо оба уряди не обговорили ні самої подорожі ні реченця.

Нота СРСР. до Китаю.

Караман зложив у китайському мін. загран. справ енергійний протест у звязи з конфліктом за сх. китайську залізницю. Домагається зробити кінець зневагам, яких допускаються китайські вояки і привернення порядку. СРСР. зрезигнував із охорони тої залізниці, бо сподіється, що Китайці оцінять цей крок. СРСР. готов до дискусії у справі конечних зарядженнь, які треба поробити. Нота підкреслює вагу положення й робить Китай відповідальним за всі шкоди, спричинені образливим поведенням вояків.

Біржа

Гроші.

Америк. дол. 7·30 — 7·35, канад. дол. 7·30 — 7·35, чеські кор. 0·23·00—0·23,50 зл. (0·3·50) — 0·3·60), франки фр. 0·29·00 — 0·2·/30, фр. швайц. 1·45—1·50, англ. фунти 34·00 — 34·50.

Золото. 20 кор. 29·00 —29·50, 20 франк. 27·00—27·50; 20 марк. 33·00—33·50; 10 руб. 37·50—37·50.

Срібло. Австр. кор. 0·58·00—0·60·00, 5 кв. кор. 3·20—3·30, фльорени 1·60—1·65, рубль 2·60 — 2·70, рубель дрібним сріблом 1·30 —1·35.

Як писати дописи

Негайно, вірно, коротко!

(І) Гріхом булоб казати, що українська преса дістає обмаль дописів, що її читачі не відгукуються на ріжні питання українського життя. На недостачу дописів не можемо жалуватися й ми, одинокий український щоденник на зах.-українських землях. Дивно булоб, як би було инакше, як би ми не мали постійного звязку з нашими читачами, як би наш щоденник не відбивав у своїх кореспонденціях і дописах усіх тих думок, настроїв і почувань, усього того гарного й поганого, що нам приносить кожний день. Чому-ж отже пишемо цю статтю?

Пишемо її не тому, що дістаємо дописів замало, а тому, що більшість тих дописів і своєю формою і своїм змістом не надається зовсім до друку і проти нашої найліпшої волі мусить мандрувати до редакційного коша. Подаємо тут про це кілька своїх думок на те, щоби з одного боку заохотити ідейних, тямучих читачів подавати Редакції всякі, хоч би найменші вісти, уваги, замітки й дописи, що можуть цікавити український загал, в з другого — щоб заздалегідь охоронити їх від зайвої втрати часу, паперу, чорнила й видатків на порто.

Бо як у нас пишуть здебільша дописи? Нещасний редактор, що примушений їх читати й виправляти, міг би про це написати цілу докторську дісертацію. Та ми обмежимося до кількох найзагальніших уваг і кількох найтиповіших прикладів.

Дістає Редакція допис про аматорську виставу, скажім, у Пацикові. В ньому описані подрібно всі особи, що брали участь у виставі, про гру їх говориться, розуміється, в самих суперлятивах, а героїня вечера це „нова звізда", що зійшла в Пацикові, це ангельська краса і геніяльний талан, що примушені надіти й марнуватися в цьому глухому закутку. Допис очевидно довжезний, кількаметровий, заповнив би ним пів числа „Діла" — чи можна його містити?

Або приходить до Редакції лист з якихсь Вовчих Нор, а в ньому пишеться, що місцевий учитель живе зле з місцевим пароxом, що перший запивається з жандармами, а другий грає в карти з начальником стації і т. и. Кому це цікаво знати і яка з того користь, як би Редакція помістила такий допис?

Та є ще далеко гірші, просто злочинні дописи, що використані в газеті могли колись і вже не раз наколили немало лиха. Є вони звичайно наслідком особистих порахунків між поодинокими людьми а то й цілими гуртками. Якась „помилослова" одиниця або малий гурток присилають до Редакції допис, в якому фактами ілюструють злочинну, протинаціональну діяльність свого противника чи противників і закликають для добра справи помістити його „в цілости". І буває таке, що совісний редактор, керуючись „добром справи", помістить такий допис, а потім приходять спростовання за спростуваннями від довговірних громадян, які вже мусяться містити дійсно для добра справи і в інтересі правди. А наслідком того всього наріканням й жалі, поминувши втра

Століття смерти Станислава Сташіца.

Цього тижня Польща обходить століття смерти одного з найбільших польських реформаторів — Станислава Сташіца. Відроджена Польща святкує память того, що в добі упадку, в передподілових і поділових часах намагався з ледачої шляхотської суспільности видобути іскру здорового розуму, звернути її увагу на сутні вимоги моменту, примусити до концесій в користь инших „станів" та тим чином здержати перед неминучим упадком польську державу.

Критикуючи політичний і суспільний устрій тодішньої Польщі, домагаючись хоч окрухів прав для упосліджених і ограблених та стрічаючись з глумливою тупістю пануючих, вказував він на загладу, до якої зближується Польща. „В історії людського роду — писав він — бракує ще тільки історії й упадку великого й нікчемного народу, який згинув без ратунку. Чиж те огидне місце займуть Поляки?"

А справді терпкі були ті уваги польського реформатора, першого польського соціяліста. Ніхто перед ним не змалював так вірно й ядерно народніх кривд, ніхто не зясував так животіння визискуваної, ограблюваної отуманюваної селянської маси, ніхто не поважився був так радикально ставити справи. В його описі селянського життя-буття стрічаємо ось такі жахливі картини:

„Бачу міліони сотворінь, з яких одні ходять пів-нагі, а другі скірою або шорсткою свитою прикриті, всі висохлі, знуждені, оброслі, закоптілі, очі глибоко в голові запалі, дихавичними грудьми безнастанно роблять; понурі, отуманені і глупі: мало відчувають і мало думають, це їх найбільше щастя, — ледве в них можна добачити розумну душу. Їх зверхня постать з першого погляду більше скидається на подобу звірини, як людини. Хлопи — останньої погорди назву мають. Їх поживою є гливкий хліб, а на протязі чверть-річчя саме зілля, напоєм — вода і палюча нутро горілка. Їх пристановищем є льохи, або трохи над землею винесені колиби; сонце не має там доступу, є вони тільки виповнені смородом і тим гризким димом, який — щоби менше терпіли — і вдень, і вночі душить їх і тим чином скорочує їх нуждение життя, а найбільше вбиває в немовлячому віці. В тій темниці смороду і диму втомлений денною працею господар спочиває на гнилому барлозі; поруч нього сплять дрібні, голі діти, на тому самому леговищі, на якому стоїть корова з телятем і лежить свиня з поросятами... Ось людина, що дає нам поживу! Ось стан хлібороба в Польщі!"

Такий був стан хлібороба в Польщі за часів Сташіца, за часів старошляхетської Польщі.

А в иншому місці, представляючи народню недолю, ось так говорить Сташиц:

...„Якеж то прав є опудало (straszydło)! Неволя, насильство, публичне чужого майна здирство, правом уповажнене! Таке варварство у XVIII. столітті! Річпосполита з такими правами... чиж довго думає втриматися?!"

Забудьмо, що то говорить Сташіц про XVIII. ст. в Польщі!

В рік по великій французькій революції в своїх пересторогах для Польщі різко малював він поведінку панів.

„Скажу, хто моїй батьківщині шкодив. З самих панів йде заглада Поляків, то вони республику громадян перемінили в річпосполиту деспотів, зрадників, кривоприсяжників і запроданців".

Цих кілька цитат хіба досить, щоби познайомитися з постатю Сташіца, а ще більше, щоби пізнати правний, соціяльний і моральний стан тодішньої Польщі. Цитати одного з найкращих і найдіяльніших Поляків, який одночасно був реформатором, соціольогом, педагогом, ученим, організатором, політиком і публіцистом, дають теж багато матеріялу для переведення анальогії між минувшиною й теперішністю.

В своїй поемі „Ród ludzkości" він гостро виступав — сказалиб ми нинішніми термінами — проти зоольогічного націоналізму, проти шовінізму, проти польського „месіянства" й культуртрегерства:

„Zapominam ród, nie mam stanu, ni ojczyzny,
Z przesądów za usilną otrząsam się pracą;
Ten jedyny głos tylko w mojem słyszę sercu,
Żem człekiem, a bliźniemi — wszyscy, którzy cierpią"...

„Ойчизна" шляхетської тиранії й самоволі — це пересуд. „Ойчизна" — синонім поневолення слабших, народів, кляс — це заперечення батьківщини. Батьківщина для кожної людини є та, якої любов виссалося з груди матері, себто батьківщиною для кожної людини повинна бути та земля, на якій хтось вродився, той народ, до якого дана людина від дитинства належить, бо „дитина, яка перший раз відкриває очі, нічого иншого не повинна бачити над рідний край, для якого тільки виключно колись матиме обовязок їх (себ-то очі) закрити".

Сташіц, який пережив не лише упадок історичної Польщі, не лише був свідком всіх трьох поділів, але й державним діячем Варшавського Князівства, а опісля Конгресового Королівства відомим вислово[м] „Paść może i naród wielki, zniszczyć się może, tylko nikczemny" — старався піддержати силу нації.

Ф. Ф.

По широкому світі

Чехословацький уряд має намір стримати підмоги для російських емігрантів.

Війна в Манджурії неминуча. Радянський консуль не згодився на переїзд китайських військ через східну територію. Війська Чанг-Тсо-Ліна йдуть на Пекін. Радянська влада буде імовірно інтервеніювати.

Плебісцит хотять перевести деякі німецькі партії в справі вивласнення бувших німецьких королів і князів, які домагаються відшкодування.

Німеччина вступить до Ліги Націй імовірно в перших днях марта.

Конференція Малої Антанти міністрів зак. справ дотичних держав почнеться 29. лютого, у Бл[...]

Цензура преси в Румунії припинена на підставі порозуміння видавців часописів і уряду. Видавці самі беруть на себе відповідальність за нарушення закону.

Бріян відповів нім. амбасадорові в Парижі, що покищо нема чо[...]

Декабристи.[5)]

З прив ду столітніх роковин революти декабристів.

IV. До ґенези декабристського руху.

Важаючи зрозуміти ґенезу й характер першого революційного руху, що проявився декабристською револютою, слід хоч побіжно зупинитися на відносинах в Росії за часів Олександра I.

I. Після нагальної смерти хоробливо-химерного імператора Павла, зі вступленням на престол Олександра I. в поступовій частині російського громадянства зродилися великі надії. Олександер був вихований на вільнодумній літературі XVIII. ст., в свойому окруженні мав людей, просякнутих конституційними ідеалами. Одначе предложення Паніна й Палена, що в палатній революції, яка скінчилася смертю Павла, відіграли рішаючу ролю, підписати конституційний акт — він відкинув. Мовляв, Росія не дозріла до наглого переходу від абсолютизму до конституційного устрою, який може бути введений аж після цілої низки реформ.

І справді, початково Олександер вів ліберальну політику в межах абсолютизму. Перш усього він амнестіював 150 політичних вязнів, обмежив самоволю поліції, дозволив засновувати друкарні і спроваджувати заграничні книжки і видання, зліквідував „Тайну Експедицію" (слідчу установу для політичних справ), заборонив продавати селян без землі, зніс тортури та приступив до дрібних реформ в ділянці селянських відносин.

Особи з царського окруження, як гр. Строгонов, кн. Кочубей, Новосільцов і ин. були противниками підданства селян і в тому напрямку впливали на Олександра. Ґр. Румянцов виступив з проєктом, щоби дозволити земельним власникам звільнювати селян з підданства і наділяти їх землею. У звязку з цим проєктом в 1803 р. появився указ про „вільних хліборобів", який дозволяв земельним власникам заключувати з селянами умови про надання землі і волі. На основі цього дозвільного указу за панування Олександра увільнено з підданства 47.153 душ. В тому часі 17 земельних власників увласнили своїх селян безвідплатно.

Одначе на цьому й скінчилася реформаторська діяльність правління Олександра в ділянці селянських відносин. Крім горстки „вільних хліборобів" десятки міліонів сільського люду коротали своє важке життя в страшних умовах не лише на панських лятифундіях, але й у панських фабриках.

В початках панування Олександра витворилися були сприятливі умови для розвитку літератури й науки, засновувано народні й середні школи, створено чотири університети (Дорпат, Петербург, Харків і Казань), злагіднено цензуру і т. и. Але згодом всяку вільнішу думку скасовано. Університети віддано під нагляд людей, що вбивали у високих школах якінебудь проблески наукового духа. Сам Олександер, який початково схилявся до „освіченого абсолютизму", цінив науку і готовий був перевести корінні реформи, згодом відвернувся від своїх молодечих плянів. До тогож він мало цікавився внутрішніми справами, всю увагу звертаючи на закордонну політику. Чуткий на опінію західної Европи, бажав в її очах бути гуманною й поступовою людиною з широким горизонтом. З тією метою він постійно наказував підготовляти конституційні проєкти, але ніодин з них не міг вдоволити імператора, який в основному державному законі бажав лагодити суперечности: участь в правлінні громадянського представництва з власною необмеженою волею. Очевидно, ці два елементи взаїмно себе виключали.

Після віденського конгресу 1815 імператор перехилився на бік реакції, яка ширилася і в російськім громадянстві, себто в його вищих сферах, особливо після походу Наполеона на Москву. Відомий російський історик Карамзін намагався умотивувати конечність абсолютизму для Росії, підданства селян і инші „благодати" старого режіму, виславляючи передпетрівську Росію. „Сила держави складається з сили послуху з боку народа" — ось провідна думка ідеольога російської „національної політики".

В другій половині свого панування Олександер віддав всевладу над Росією свойому любимцеві Аракчеєву, який в своїй реакційній завзятости намагався перетворити велику державу в казарму.

Зовсім природно, що реакція Олександра викликала опозицію, яка — як вже знаємо — проявилася згодом революційним виступом. Традиція XVIII. ст. та вплив поступової й демократичної Европи ділали на найблагородніші голови в Росії в опозиційному напрямку. Слабість, нерішучість і хитання імператора ще зміцнювали радикальний напрямок. В Европі відбувалися великі метаморфози. Французька реставрація неважилася повернути до абсолютизму і мусіла зупинитися на межі конституційного монархізму, в Пруссії переводжено реформи (впорядковувано міську самоуправу, освобождувано селян, розбудовувано ремесло), Норвегія одержала демократичну конституцію, в Еспанії й Португалії повалено абсолютизм, Швайцарія переводила ревізію своєї конституції. Тільки Австрія, Пруссія й Туреччина політично спиралися на абсолютизмі. Колиж мати на увазі, що Олександер теж довгий час возився з конституційними проєктами, то ясно, що зі зростом реакції — зростало й невдоволення. До тогож Польща й Фінляндія одержали конституцію з рук Олександра, що Росіяне мусіли відчувати як обиду для себе.

Поступова й опозиційна фільософія та політична публіцистика й література були в Росії досить поширені. Писання про англійську й американську конституцію були теж доступні багатьом освіченим Москалям й Українцям, що побували в европейських краях і студіювали на европейських університетах. В часі французько-російської війни, переслідуючи Наполеона, тисячні маси офіцерства й вояцтва мали нагоду приглянутись Европі й її улядженням та устроєві поодиноких держав і країн. Все це впливало на зріст вільнолюбних змагань в самій Росії.

Реакція й опозиція, що різко почали зазначуватися особливо в другій половині панування Олександра, виявили досить значне зрізничкування політичної думки й суспільних поглядів серед російського громадянства. На відкладі того зрізничкування повстали в Росії перші конспіративні організації, які поклали собі метою повалення істнуючого в Росії політичного й суспільного ладу.

(Продовжен[н]я на дальше.)